

barevnými fotografiemi úvodních stran cechovních artikulí banskobystrického cechu barvířů z roku 1850. Instruktivní je i mapa meziměstských a samostatných cechů a oddíl o učních a tovaryších. Stručně naznačuje proměnu cechů podle zákona z roku 1872 a vliv těchto proměn na rozvoj modrotiskařských dílen na vesnicích. Jejich rozmístění ukazuje na mapě na základě aktualizovaných údajů, převzatých z publikace Josefa Vydry z roku 1954.

V komplexním přehledu o modrotiskařských dílnách popisuje zařízení dílen a způsob života barvířských rodin, ale i jejich společenské postavení. V kapitole Modrotlač po zániku dielní dokládá význam ÚLUV pro zachování a modernizaci modrotisku ve vybraných dílnách a pro využití jejich výrobků pro soudobou textilní tvorbu. V této souvislosti uvádí i vliv modrotiskových vzorů na textilní návrhářství v produkci bavlnářských závodů v Ružomberku. Zvýrazňuje význam výzkumu ÚLUV v dosavadním vývoji modrotisku na Slovensku a nejnověji spolupráci jeho odborných pracovníků s modrotiskařskou dílnou Stanislava Trnky v Púchově. Na dosavadní výklad navazuje kapitola o základních technologických postupech přípravy plátna, rezervážního roztoku a nádrže na barvení – kypy a také o výrobě forem a způsobu jejich používání.

Největší pozornost je věnována využití modrotisku v lidovém odívání, zejména

v krojích žen a jejich regionální specifice, již se modrotiskaři museli přizpůsobovat. Intenzivním výzkumem, zejména v muzeích, se autorce podařilo vytvořit obsáhlý katalog vzorů. Kvalitní fotografické reprodukce, doplněné podrobnými popisy, tvoří významný závěr publikace. Tato příloha je zároveň pozoruhodnou ilustrací předchozích textů o výtvarně různě zpracovaných tiskařských formách, o nejméně frekventovanějších motivech na Slovensku, ale i o jejich regionální rozlišnosti. V bohatém soupisu literatury chybí snad jen odkaz na referáty z mezinárodní konference o modrotisku, kterou uspořádalo Ústředí lidové umělecké výroby v Uherském Hradišti v roce 1972 (*Umění a řemesla*, 1973/2: 2–28).

Mezi etnologickými publikacemi je kniha Olgy Danglové výjimečná také tím, že je publikována dvojjazyčně – souběžně slovensky a anglicky. Je to odůvodnitelné jednak skutečností, že v minulosti vzájemnými tovaryšskými cestami – a tím i přenášením zkušeností z různých evropských dílen – měl slovenský modrotisk většinu společných technologických principů s ostatními modrotiskovými dílnami v Evropě, jednak také tím, že slovenský ÚLUV je členem Evropské asociace lidového umění a řemesel (European Folk Art and Craft Federation) a přispívá tak k aktivní spolupráci v rámci této organizace.

Josef Jančář (Uherské Hradiště)

Nicolas Maslowski – Jiří Šubrt (eds.), Kolektivní paměť. K teoretickým otázkám. Karolinum, Praha 2014, 320 s.–

Téma paměti se v poslední době těší velkému zájmu. Paměť je jednou z hlavních otázek společenských věd. Využívá se při zkoumání nejen historických témat,

ale i problémů týkajících se současné společnosti. Zvýšený zájem o téma paměti spočívá nejen ve skutečnosti, že se každým rokem zmenšuje generace pamětníků

významných událostí 20. století, ale i v jeho přetrvávající společenské aktuálnosti.

Tématem paměti se zabývá práce *Kolektivní paměť: K teoretickým otázkám*. Jedná se o kolektivní práci několika autorů (Tomáš Dvořák, Eleonóra Hamar, Jan Horský, Miroslav Hroch, Zuzana Kubišová, Štěpánka Lehmann, Nicolas Maslowski, Eduard Maur, Jakub Mlynář, Václav Smyčka, Csaba Szaló, Olga Šmídová Matoušová, Jiří Šubrt, Marcel Tomášek, Jan Tuček). Cílem práce je přiblížit čtenářům různé perspektivy současných teoretických koncepcí paměti.

Kniha je rozdělena do pěti hlavních částí, z nichž každá se zaměřuje na určitý způsob zkoumání kolektivní paměti. První část, Obecné teorie kolektivní paměti, obsahuje koncepty klasických autorů. Je zde popsán přínos Maurice Halbwachse k teorii paměti. Autoři se zaměřují na významné části Halbwachsova stěžejního díla *Kolektivní paměť*. Detailněji je rozepsána jeho teorie sociálních rámců paměti, v nichž jsou uloženy a zpracovávány lidské vzpomínky, rozdíl mezi individuální a kolektivní pamětí a vztah paměti k času a prostoru. Kromě Halbwachse, který je považován za nejvýznamnějšího teoretika paměti a z jehož prací vychází množství dalších teorií a děl zabývajících se touto problematikou, jsou v úvodní části zmíněny i teorie a přístupy dalších předních autorů. Historik Pierre Nora ve své práci *Místa paměti* rozvinul myšlenky o vztahu mezi historií a pamětí. Francouzský filozof Paul Ricoeur pracuje s pojmem práce paměti, což označuje závazek států zachovat vzpomínky na utrpení svých obyvatel v minulosti. Dále tato část práce obsahuje koncepty německého historika Jana Assmanna a méně známých autorů, například sociologa Niklase Luhmanna, italské teoretičky Eleny Esposito nebo Tzvetana Todorova. První část knihy uzavírá text Miroslava Hrocha o historickém vědomí v souvislosti se vztahem mezi minulostí a současností.

Druhá část práce, Od národa ke kolektivní paměti, se zaměřuje na téma paměti ve spojení s národem a národní identitou. Je zde zmíněn pojem „politika paměti“, jeho účel a následky. Politika paměti je spjata s nadvládou a má vliv na morálku společnosti. Autor vyzdvihuje její význam v souvislosti s druhou světovou válkou a tématem holokaustu, jež je důležité uchovat v paměti společnosti. Paměť jako důležitou součást národní identity sleduje druhý text této části. Jsou zde vysvětleny pojmy kolektivní identita a národní identita a jednotlivé druhy kulturní paměti.

Část nazvaná Instituce a média kolektivní paměti je rozdělena do čtyř kapitol. První text se zaměřuje na pojem kulturní paměť (a snaží se o jeho kritickou analýzu) a na paměť využívanou jako nástroj manipulace. Autoři se zde zaměřují především na oblast Francie, reprezentovanou Pierrem Norou, a jeho myšlenku o zneužívání paměti. Eduard Maur se ve svém textu zabývá místy paměti, teorií, již prohloubil a propracoval Pierre Nora. Autor se věnuje především krajině jakožto pamětovému symbolu, mezi místa paměti však řadí i pomníky, pamětní desky, muzea, významné dokumenty, obrazy, budovy, naučné stezky a také historické osobnosti. Další kapitola pracuje s pojmem kultura vzpomínání, jeho významem a využitím. Řeší se zde otázka přetrvávání vzpomínek z minulosti v přítomnosti. Čtvrtý text této části popisuje vztah paměti a komunikačních technologií. Z důvodu vymírání očitých svědků významných událostí jsou jejich vzpomínky uchovávány ve formě záznamů, prepisů či pomocí elektronických médií.

Následující část, Kolektivní paměť, sociální a kulturní trauma, vyzdvihuje téma traumatu, v poslední době s pamětí často spojované. V první kapitole autor představuje konceptualizace kolektivní paměti vyskytující se v sociálněvědní oblasti. Pozornost soustřeďuje především

na přístup k sociálnímu traumatu. Problematikou traumatu se zabývá i druhá studie, ovšem z pohledu kulturní sociologie. Jako příklad je zde uveden Jeffrey C. Alexander, který se zabýval tématem holokaustu a s ním spojeným kulturním traumatem, vycházejícím ze subjektivně prožité zkušenosti.

Poslední část knihy, s názvem *Narativita a identita*, je rozdělena do tří kapitol zaměřených na narativitu, autobiografii a identitu. Jak je zmíněno již v první kapitole, kolektivní paměť a vyprávění jsou úzce propojeny, paměť je sdílena a prezentována pomocí vyprávění a jazyka. Autor pracuje s pojmem obrát k vyprávění, tedy se zvýšeným zájmem o naraci ve společenských vědách posledních let. V textu je také přiblížen obor naratologie, jenž vznikl na přelomu 60. a 70. let, zaměřující se na výzkum vyprávění. Druhý text této části se blíže zaměřuje na autobiografii, jejímž obsahem je kromě historie jedince

také historie, která má na jedince vliv, a na biografický přístup, jenž se snaží o pochopení světa z perspektivy lidí. Závěrečná kapitola se zabývá otázkou vztahu paměti a identity z pohledu sociologických teorií.

Knihy má logickou strukturu. V úvodu editoři seznámí čtenáře se zaměřením a náplní jednotlivých kapitol. Závěr knihy shrnuje základní teorie současných paměťových studií, jeho součástí je také výčet a vysvětlení některých protikladných pojmů objevujících se v teoriích paměti (např. individuální a kolektivní, mýtus a věda). Kniha je napsána srozumitelným jazykem, přístupným kromě odborníků také ostatním zájemcům o toto téma z řad laické veřejnosti. Jednotlivé kapitoly jsou přehledně rozděleny do pěti tematicky zaměřených částí. Cíl se autorům podařilo naplnit, v knize jsou představeni nejvýznamnější teoretici a jejich přístupy.

Markéta Lehnerová (ZČU v Plzni)

Lívia Šavelková, Stvořitelova hra na cestě světem. Identita Irokézů v procesu revitalizace a globalizace. Univerzita Pardubice, Pardubice 2015, 177 s., 14 černobílých a 20 barevných fotografií, DVD s filmem „Globální lakrosová vesnice“.–

Nacionalistická hnutí a s nimi spojené sociální i kulturní procesy jsou předmětem zájmu etnologů i antropologů již skoro půl století, obvykle se při takové příležitosti cituje sborník redigovaný Frederickem Barthem („*Ethnic Groups and Boundaries*.“ Oslo 1969). Ke studiím o „starých“ nacionalistických hnutích v Evropě přibývá ve stejném půlstoletí i množství textů o „národním obrození“

anebo – ve shodě s pojmoslovím autorky – „o revitalizaci“ kulturních skupin z jiných kontinentů. To je i případ této publikace. Čtenářská obec se v ní může seznámit s procesem vznikání, udržování a rozvíjení kulturní (nacionální) identity příslušníků „prvního národa“ (tedy toho, který osídlil Severní Ameriku), jimž se v minulosti říkalo „indiáni“, a konkrétněji s procesem vytváření kulturní (nacionální)